

IN BALLUM

Opa Sippelaar en de paardenmensen

De moeder van Tim en Tamara is dol op paarden, net als opa Sippelaar. Samen maken ze graag een rit over het strand. Dat doen ze het hele jaar door of het nu zomer, winter, herfst of lente is. Ze gaan gewoon te paard, maar ook wel met de wagen en in de winter met de arrenslee. Tim en Tamara rijden pony, maar ze gaan niet altijd mee op de strandritten. Moeder is wel altijd van de partij. Vandaag hebben opa en zij het weer eens over paarden; de hengstenfokkerij bij het kasteel in Ballum. “Was er een paardenfokkerij bij het kasteel dan?” vraagt Tamara. Opa knikt, hij gaat er eens goed voor zitten en de tweeling met hun moeder ook, dit wordt een verhaal...

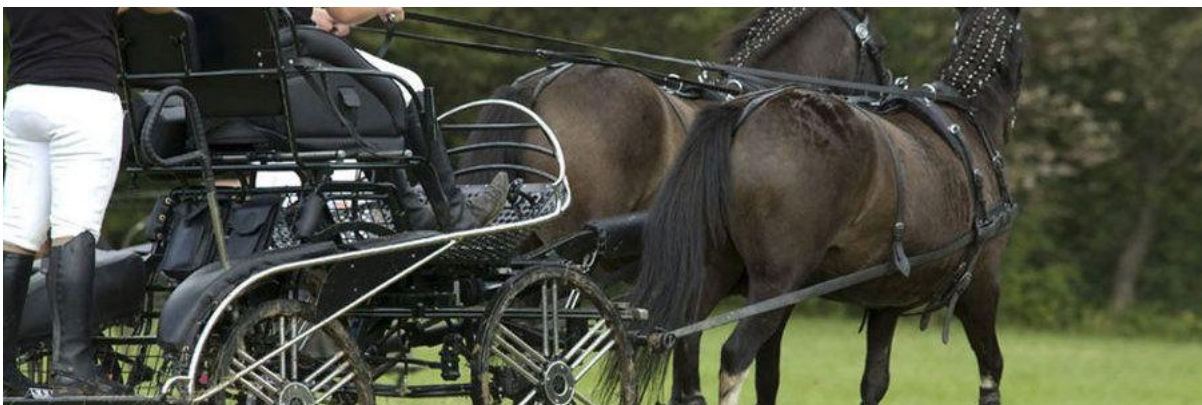

“Al in de tijd van de Cammingha’s was er bij het kasteel een paardenfokkerij”, begint opa. “Later is het recht om hengsten te fokken overgenomen door de Oranjes. Die hadden in 1704 Ameland gekocht van de erfgenamen van de Cammingha’s. Nog altijd zijn de Oranjes paardenmensen, prinses Beatrix was dol op paardrijden en pas zag ik een foto van haar op het strand bij Wassenaar, te paard met haar kleindochter Amalia. Vroeger hadden de prinsessen Henriëtte Amalia en Maria Louise en de stadhouders Willem IV en Willem V een prinselijke stoeterij op Ameland. Willem V liet regelmatig hengsten naar Ameland komen. Ook na de Franse revolutie bleef de stoeterij intact en de koningen Willem I en Willem II lieten de zo genoemde koningshengsten van de beroemde stoeterij van Borculo naar Ballum komen. De Amelander boeren konden gratis hun merries laten dekken door de hengsten. Dat leverde grote winsten op voor de boeren. Het Amelander paardenras was moedig en slim, ze werden vaak verkocht als paarden voor het leger en werden gebruikt als officiers- en cavaleriepaard (cavalerie: soldaten te paard). Aan die tijd herinnert het beeld van de twee paarden bij het gemeentehuis.”

Opa legt uit

"Nog steeds gebruiken mensen voor het aangeven van de kracht van motoren de hoeveelheid pk's, paardenkracht of de kracht van één paard. Paarden waren in vorige eeuwen heel belangrijk. Ze werden gebruikt als rijpaard, maar vooral als trekdier. De boeren op Ameland waren samen met hun paard de hele dag aan het werk. Ze begonnen al vroeg als ze in het weiland hun koeien gingen melken. Hun melkbussen kwamen op de kar met het paard ervoor. 's Avonds ging dat weer zo. Moesten ze grasmaaien, dan kwam het paard voor de maaimachine en als het gras gekeerd moest worden voor de zweelmachine. Bij boeren, die hun land wilden bewerken, moest het paard voor de ploeg en daarna voor de eg, zodat er geen dikke kluiten meer lagen op het land. Daarna kwam het paard voor de aardappelploeg en konden de aardappels worden gepoot. Hoorde de boer dat er een schip op het strand zat, dan ging hij strandjuten! Weer nam hij zijn paard voor de wagen mee. Pas 's avonds kon het dier uitrusten, dan ging het in de stal of naar de Keeg, de weide waar alle boeren hun paard konden laten weiden. Veel boeren hadden meer dan één paard. In Ballum soms vier tot zes. Sommige stermerries waren enkel voor het fokken van nieuwe veulens, die veel geld opbrachten."

Zand op de weg

“Vanaf de vroege morgen hoorde je het hoefgetrappel en het gerammel en geknars van de houten wielen waaromheen een ijzeren band was gelegd op de straatstenen. Toen Koningin Wilhelmina in het Rijksgebouw aan de Reeweg in Nes logeerde, wilden de inwoners van Nes niet dat ze vroeg wakker zou worden van de boeren die gingen melken. Er is toen een dikke laag zand op de straat gegooid om het geluid van de paarden en karren te dempen.”

Een verdwenen beroep: wagnaar.

“Tweehonderd jaar geleden strandden er veel zeilschepen op de Amelandse kust. Op hun tocht vanuit Scandinavië richting Amsterdam of andersom zeilden ze langs de Waddeneilanden en bij storm of averij leden ze schipbreuk op de ondiepe kust. Ze voeren met allerlei lading, vaak etenswaren, zoals rogge, tarwe, erwten, bonen en lijnzaad, maar ook pek en teer en hout in allerlei vormen zoals planken en balken. Een keer strandde er zelfs een schip vol met glas. Er was genoeg om op heel Ameland nieuwe ruiten te laten plaatsen, zelfs in de kerk van Hollum. In 1795 strandde rond de kersttijd een schip met kousen en wanten, die kwamen goed van pas. Gestrande schepen werden leeggehaald door de wagnaars, dat waren mannen met paarden en wagens. De goederen werden naar pakhuizen gebracht in de dorpen en daarin opgeborgen door oudere mannen, die niet meer het zware bergingswerk op het strand konden doen. Als een reder zich meldde (de eigenaar van het gestrande schip) en kon bewijzen dat het zijn lading was die in de pakhuizen was opgeborgen, dan kreeg hij dat terug. Wel moest hij eerst de wagnaars en de mannen van het pakhuis betalen. Die moesten op hun beurt een deel van de winst afstaan aan hun heren, de Cammingha's of de Oranjes. Dat werkt tegenwoordig nog precies zo, alleen is nu de burgemeester strandvonder. Een prachtige klus voor de wagnaars was de bouw van de vuurtoren. De gietijzeren delen werden door zeilschepen tot aan de rede van Hollum gevaren. Daar werden ze bij laag water over het wad het eiland opgereden. Op de plek waar de vuurtoren staat is alles als legobouwwerk in elkaar gezet. Wagnaar zijn was niet altijd leuk werk. Als de zeelieden van een schip waren verdronken, werden ze door de wagnaars opgehaald, naar het dorp gereden en begraven. Bovendien moesten de wagnaars gratis voor de heer van Ameland vervoersdiensten doen.”

Redders te paard en de paardenreddingboot.

“Niet alleen de paarden waren dapper, sommige jongens en mannen ook. Kersje Sietes Meester was nog geen 16 jaar toen in de nacht van 14 oktober 1824 de roep “Skip op strân” door Ballum klonk. Hij sprong zijn bed uit, en in zijn onderbroek en op blote voeten sprong hij op zijn paard en galoppeerde richting het strand. Toen hij daar aankwam zag hij hoe de mensen aan boord van het schip de Louise Augusta zich wanhopig vasthiielden om niet over boord te slaan in de razende storm. Samen met een vriend besloot hij een touw, een reddingslijn, over te brengen en hij spoorde zijn paard aan om de hoge golven in te zwemmen. Aangekomen bij het schip waren de golven zo ruw, dat zijn vriend achter van het paard spoelde, maar hij zich nog net kon vastgrijpen aan de staart en met hulp van Kersje weer op de paardenrug kon klimmen. Het lukte hen om de lijn op het schip vast te maken. Op het strand hadden de wagnaars de lijn al aan een zware wagen bevestigd en zo wisten de schipbreukelingen zich in veiligheid te brengen. In die stormnacht vergingen er voor de Nederlandse kust 17 schepen. Op Ameland werden niet lang daarna twee roeireddingboten van de Reddingmaatschappij gestationeerd, één in Nes en één in Hollum. Deze boten werden met paarden in zee getrokken. Later kwam er een motorreddingboot en nog altijd kun je ongeveer tien keer per jaar zien hoe de speciaal daarvoor getrainde paarden de reddingboot in het water brengen.”

Ballum, paardendorp

“De inwoners van Ballum zijn echte paardenmensen. Dat zie je pas echt goed als er in de zomer een stoelendans voor paarden wordt georganiseerd. Iedereen, die een paard heeft doet mee. En kijk eens op de Ambachtelijke Dag, daar zie je alle machines waarover ik vertelde, getrokken door paarden. Ook wordt het fokken van de paarden uitgebeeld, want vaak is er wel een veulentje bij dat naast de moeder loopt.”